

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา มาศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ (focus group) ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบของการวิจัย

1. ใช้วิธีการค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พร้อมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา (focus group) รวม 2 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงาน ทั้ง 4 ด้าน และปัญหาอื่น ๆ ในการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษา คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเขตพื้นที่การศึกษา (ตามรายชื่อในภาคผนวก)

ครั้งที่ 2 เพื่อพิจารณาผลของการศึกษาที่ได้จากเอกสารและการประชุมครั้งที่ 1 ในด้านของความเป็นไปได้ด้านนโยบายและการปฏิบัติและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานของเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในส่วนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ (ตามรายชื่อในภาคผนวก)

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ รวม 2 ครั้ง ประกอบด้วย

1. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา (focus group) ครั้งที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของเขตพื้นที่การศึกษา และแนวทางแก้ไข โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวม 20 คน

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการจับสลากโดยแบ่งกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาตามเขตตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะแบ่งจังหวัดตามภูมิภาคไว้ในแต่ละเขตตรวจ รวมทั้งสิ้น 12 เขตตรวจ ซึ่งแต่ละเขตตรวจจะมีจำนวนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่เท่ากัน จึงกำหนดเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่าง ดังนี้

เขตตรวจที่มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำนวนตั้งแต่ 1-11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้จับสลากมา 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเขตตรวจที่มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน ตั้งแต่ 12-22 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้จับสลากมา 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 เขต กำหนดให้เป็น กลุ่มตัวอย่างต่างหาก เนื่องจากแยกออกจากเขตตรวจของกระทรวงศึกษาธิการ และทำการสุ่ม ตัวอย่างมา 1 เขต คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม เขต 3

เขตตรวจที่มี 1-11 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีทั้งสิ้น 5 เขตตรวจ สุ่มมาเขตละ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ตัวอย่างจำนวน 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ 5 คน คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1

เขตตรวจที่มี 12-22 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีทั้งสิ้น 7 เขตตรวจ สุ่มมาเขตละ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ตัวอย่างจำนวน 14 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ 14 คน คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร

2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา (focus group) ครั้งที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลจากความคิดเห็นที่มีต่อผลการประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา (focus group) ครั้งที่ 1 บุคลากรกับข้อมูลจากการสำรวจวรรณกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนหนึ่งยังคงเป็นผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาหมวก กับผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย แต่ละเขตพื้นที่การศึกษากลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 23 คน

ผู้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 10 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แบ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามการแบ่งภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคใต้) และ จับสลากภูมิภาคละ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะได้ทั้งสิ้น 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ 5 คน คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

การสุ่มตัวอย่างผู้อำนวยการสถานศึกษากำหนดสถานศึกษาตามการแบ่งภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคกลาง และภาคใต้) และจับสลากมาภูมิภาคละ 1 สถานศึกษา จะได้ทั้งสิ้น 5 สถานศึกษา คือ โรงเรียน ภปรราชวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครปฐม เขต 1 โรงเรียนรุขันธ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โรงเรียน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์พะเยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 โรงเรียน หาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 โรงเรียนราชวินิตมัธยม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ผู้มีอำนาจกำหนดนโยบายแก่เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.ศ.) ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 13 คน

การสุ่มตัวอย่างผู้บริหารส่วนราชการ สำนักงาน ก.ค.ศ. และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานกำหนดสัดส่วน 4 : 1 โดยการจับสลากผู้บริหารสำนักงาน ก.ค.ศ. ซึ่งมีจำนวน 12 คน จะได้ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน และผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 17 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 4 คน

การสุ่มตัวอย่างผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ รวม 12 คน เนื่องจากผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้กำกับดูแลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อย่างใกล้ชิด จึงกำหนดสัดส่วน 2 : 1 จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ซึ่งผู้ตรวจราชการกระทรวง ศึกษาธิการแต่ละคนมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในความรับผิดชอบแบ่งตามลักษณะภูมิภาคเป็นพื้นฐาน 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ภูมิภาคใดที่มีจำนวน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตั้งแต่ 40 เขตขึ้นไปให้สุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน

ภาคเหนือ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบจังหวัดภาคเหนือ จำนวน 2 คน รับผิดชอบ 39 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุ่มโดยวิธีการจับสลากจำนวน 1 คน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 คน รับผิดชอบ 59 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุ่มโดยวิธีการ จับสลากจำนวน 2 คน

ภาคกลาง ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบจังหวัดภาคกลาง จำนวน 3 คน รับผิดชอบ 48 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุ่มโดยวิธีการจับสลากจำนวน 2 คน

ภาคใต้ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบจังหวัดภาคใต้ จำนวน 2 คน รับผิดชอบ 32 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุ่มโดยวิธีการจับสลากจำนวน 1 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา (focus group) ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้สร้างใบงานเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดย ศึกษาจากเอกสาร หน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมีลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ

- (1) ปัญหาการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละด้าน ทั้ง 4 ด้าน
- (2) แนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา (focus group) ครั้งที่ 2

เพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์และเป็นไปได้ทั้งในด้านนโยบายและการนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา (focus group) ครั้งที่ 1 ทั้ง 4 ด้าน นурณาการกำบวรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยให้มีประเด็นสำคัญ 2 ส่วน เหมือนเดิม คือ

- (1) ปัญหาการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละด้าน ทั้ง 4 ด้าน
- (2) แนวทางแก้ไข ปัญหาการปฏิบัติงาน

นำเสนอกลุ่มตัวอย่างในการประชุมครั้งที่ 2 เพื่อสอบถามความเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และสอดคล้องกับนโยบาย แผนงาน กฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประชุมเชิงปฏิบัติการสัมภาษณ์กลุ่มรูปแบบกลุ่มสนทนา (focus group) ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ปัญหาการปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน 4 ด้าน พร้อมทั้ง แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะ เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น